

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΜΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Ὁ κ. Κωστής Παλαμᾶς μιλῶντας γιὰ τὴ φιλολογικὴ μας κατάστασι σ' ἓνα Καϊρινὸ μικροβιβλιοπώλῃ ποῦταν περαστικὸς ταξειδιώτης ἀπ' τὴν Ἀθήνα, ἐτόλμησε νὰ εἰρωνευθεῖ μὲ ἀρκετὴ δόση κακεντρέχειας τὸν Καβάφη, ποῦ ἀποτελεῖ σήμερα τὴν ἀναμφισβήτητη κορυφὴ τῆς Νεοελληνικῆς Ποίησης.

Ἄν καὶ γνωρίζομε πολὺ καλὰ τοὺς λόγους ποῦ ἔκαμαν τὸν κ. Κωστῆ Παλαμᾶ νὰ προβεῖ σὲ μιὰ τέτοια πράξι, ὡστόσο δὲν φανταζόμαστε ποτὲ πὼς θὰ ἐκδηλωνότανε μὲ τόση ἐλαφρότητα.

Ἡ στάσι τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ εἶναι ἄπρεπη, καὶ στρέφεται ὀλοκληρωτικὰ ἐναντίον του.

Γι' αὐτὸ ἀρκοῦμεθα νὰ ἐκφράσωμε τὴ βαθειὰ μας λύπη γιὰ τὸ κατάντημα τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ, ποῦ στὸ πολύτομο ἔργο του, βροῖσκομε κάποια ἀξία—ἔστω καὶ ὄχιμεγάλη.

Κι ἄθελα μᾶς ἔρχεται τούτη τὴ στιγμή στὴ μνήμη μας τὸ ὅτι φέρεται νᾶπε ὁ μακαρίτης Στέφανος Μαρτζώκης στὸν Φῶτο Γιοφύλλη (κῦτταξε Καλλιτεχνικὴ καὶ Φιλολογικὴ Ζωή, 15 Μαρίου 1925, ἀρ. 3).

Γιὰ νὰ δώσωμε μιὰ ἰδέα τῆς ἐντύπωσης ποῦ προξένησε ἡ συνέντευξι τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ μὲ τὸν μικροβιβλιοπώλῃ, παραθέτομε τὶς ἐξῆς γνῶμες τοῦ τύπου καὶ διαφόρων λογοτεχνῶν.

Ὁ «Ταχυδρόμος» (18 Ὀκτωβρίου 1926) γράφει: ὁ Παλαμᾶς «... εἶτε δίδων δημοσίᾳ, ἐν δημοσιογραφικῇ συνεντεύξει τὴν γνώμη του περὶ τοῦ ποιητικοῦ ἔργου ἑνὸς τῶν ἐπιφανεστέρων διανοουμένων τῆς ἑλληνικῆς Ἀλεξανδρείας, εἶτε κρίνων ἐν ἰδιαιτέρῳ μελέτῃ τὸν Καβάφη ὡς ποιητὴν, δὲν θὰ ἐξεφράζετο τόσον ἀπολύτως καί, ἄς προσθέσωμεν, τόσον ἀδίκως. Διότι, ἐπὶ τέλους, περὶ τοῦ Καβάφη δὲν ὠμίλησαν εὖμενῶς καὶ ἐνθουσιωδῶς ἀκόμη μόνον οἱ ἐν Αἰγύπτῳ φίλοι του καὶ ἐκτιμηταί του, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν ἐν Ἀθήναις ποιητῶν καὶ λογοτεχνῶν».

Σ' ἓνα δημοσίευσμά του στὸν «Ταχυδρόμο» (19 Ὀκτω-

βρίου 1926) ὁ κ. Α. Λεοντῆς γράφει:

«Σ' ἐκείνους πού ἐνδιαφέρονται πραγματικά γιὰ τὴ πρόοδο δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ γεννήσῃ μελαγχολίαν, ἢ νοοτροπία μας σὲ ὠρισμένα ζητήματα. Ἡ κατάρροιψις τῆς ἀξίας τοῦ συναγωνιστοῦ μας, ἢ καταράκωσις τῆς ἐργασίας του, καὶ ἡ γελοιοποίησίς της, εἶνε, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀντίληψιν, ὁ μόνος τρόπος τῆς ἐξυψώσεως τοῦ ἀτόμου μας. Ἄν ἐπρόκειτο μονάχα γιὰ τὸν κόσμον ποῦ δὲν κατέχει ἀκόμη τὰ ἀπαραίτητα ἐκπολιτιστικὰ ἐφόδια μιᾶς εὐρυτέρας ἀντιλήψεως θὰ ἐδικαιολογοῦντο πλήρως αἱ πρωτόγονες προθέσεις μας.

Δυστυχῶς καὶ παραδόξως τὸ φαινόμενον αὐτό, ἐκδηλώνεται ἐντονότερα στοὺς ἀνθρώπους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀξιοῦμεν νὰ δίνουν, ἐκπολιτιστικὰς κατευθύνσεις στὸ Ἑλληνικὸ σύνολον, στοὺς ἀνθρώπους δηλαδὴ τῆς σκέψεως καὶ τῶν γραμμάτων.

.....
Διαπιστώνεται στὰ γεγονότα αὐτὰ καθαρά, ὅτι τὰ ἐλαττήρια ποῦ ἐξωθοῦν στὴν ἀποφθεγματικὴ διατύπωση κρίσεων ἐπὶ ἔργων ἀναμφισβητήτου ἀξίας καὶ προϊόντων μακροχρονίου σοβαρᾶς καὶ παντοειδοῦς μελέτης, εἶνε κατώτερα, αἱ δὲ κρίσεις ποῦ ἐκφέρονται περιέχουν μεγάλην δόσιν ἐπιπολαιότητος, ἂν ὄχι τίποτε περισσότερον.

.....
Ὁ κ. Χριστοφίδης, τοῦ ὁποίου ἄλλως τε δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ διαμφισβητήσω τὴν καλὴν πίστιν—ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος, ὅτι ἐξεπόρθησε τὴν γνώμην τοῦ Παλαμᾶ γιὰ τὸν Καβάφην, ὅτι τὸν ἐξηνάγκασε δηλαδὴ νὰ συμφωνήσῃ μαζὺ του. Παρὰ τὴν ὁμολογίαν του ὅμως αὐτὴν ἐπειδὴ πρόκειται περὶ ἐνὸς Παλαμᾶ, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζεται, ἔστω καὶ ἐκβιαζόμενος, ἕνα Καβάφην, ὡς μὴ ποιητὴν, καὶ τὸ ἔργον του «ὡς σημειώματα, ποῦ μοιάζουν μὲ ρεπορτάζ ἀπὸ τοὺς αἰῶνες» ἐπιβάλλεται μαζὺ μὲ τὴν ἐκπληξιν ποῦ προκαλοῦντὰ λόγια του νὰ ἐκφρασθῇ ἡ λύπη ποῦ αἰσθάνεται ὁ καθένας μας γιὰ τὴν ἀπροκάλυπτην καὶ ἀνεπιφύλακτην διατύπωση τῆς γνώμης του, πολὺ δὲ περισσότερον ἐπειδὴ πρόκειται περὶ συναδέλφου.

Ὁ Καβάφης ἔχει πολλοὺς φίλους, ἔχει πολλοὺς θαυμαστάς, ὄχι τυχαίους καὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ μεταξὺ τῶν

ξένων, ποῦ σέβονται καὶ ἐκτιμοῦν τὸ ἔργον του, γιὰ τὴν πρωτοτυπία του, γιὰ τὶς συμπυκνωμένες του ἔννοιες, γιὰ τὴν ἐγκεφαλικὴν συγκίνησιν ποῦ δίνει, γιὰ τὴν ἱστορικὴν του ἀξίαν, καὶ γιὰ πολλὰ ἄλλα. Θὰ ἐπεβάλλετο, λοιπόν, ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο, τουλάχιστον ἐπιφύλαξις στὴν διατύπωσιν γνώμης τόσου κύρους, γιὰ πολὺν κόσμον. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ συμφωνήσουν μαζί μου καὶ ἄλλοι πολλοί, καὶ ὅτι, ἂν μιὰ ἔφημερίς ἤνοιγε στήλην ἐρεῦνης γιὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου τοῦ Καβάφη, οἱ δογματίζοντες θὰ διεπίστωναν, ὅσον ὑψηλὰ καὶ ἂν στέκουν, ὅτι ὑπάρχουν πολλοί, καὶ ἐπαναλαμβάνω, ὄχι τυχαῖοι, ποῦ δὲν συμφωνοῦν μαζί τους.

..... Γι' αὐτὸ ἔχομεν καθῆκον ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, νὰ ἐγειρώμεν φωνὴν διαμαρτυρίας σὲ κάθε ἀπόπειραν μειώσεως τῆς ἀξίας τοῦ φιλολογικοῦ πλούτου μας».

Ὁ κ. Ν. Γριμάλδης σὲ μιὰ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν «Ταχυδρόμο» (20 Ὀκτωβρίου 1926) κάμει ἓνα ἔξυπνο καλαμποῦρι :

«... Ἀπὸ τὰ ὅσα λέγονται ἐκεῖ μέσα, ἓνα καὶ μόνο συμπέρασμα βγαίνει: Ὅτι αἱ σκέψεις τῶν δύο συνομιλητῶν συνηντήθησαν εἰς τὸ ἐξῆς ἀξιολόγου σημεῖον : ὅτι, ὁ μὲν Λουκᾶς, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς συνεντεύξεως, προσεπάθει νὰ «ἐκπορθήσῃ» τὴν γνώμην τοῦ Παλαμᾶ περὶ Καβάφη, ὁ δὲ Παλαμᾶς νὰ «ἐκπορτίσῃ» τὸν Λουκᾶν».

Ἀπ' τὴν ἔφημερίδα «Ἐφημερίς» (18 Ὀκτωβρίου 1926):

«... Ἐλυπήθημεν διότι παριστάνεται ποιητῆς ὁμιλῶν οὕτω περὶ ποιητοῦ, εἰς καταφανῆ προσπάθειαν μειώσεως τοῦ δευτέρου..... Καὶ φανταζόμεθα ὅτι ὁ Παλαμᾶς θὰ θλιβῆ βαθύτατα διότι μὲ τόσην ἀπολυτότητα ἠρμηνεύθη ἡ σκέψις του..... Διότι ὁ Καβάφης παρὰ πᾶσαν ἐπιφύλαξιν, εἶνε ποιητῆς..... εἶνε ποιητῆς ὑπὸ τὴν αὐστηροτέραν τῆς λέξεως σημασίαν.....»

Σ' ἓνα δημοσίευσμά της, σὲ τὸ ἐβδομαδιαῖο περιοδικὸν «Ἴσις» (23 Ὀκτωβρίου 1926), ἡ Κα Ρίκα Σεγκοπούλου γράφει :

«... ὁ Παλαμᾶς δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ μίλησε ἔτσι γιὰ τὸν Καβάφη. Εἶνε ἀφάνταστο ἓνας λογοτέχνης τόσης ἀξίας ποῦ σέβεται τὸν ἑαυτό του νὰ μίλησε σὲ τέτοιο τόνο γιὰ ἓνα μεγάλο ποιητή. Ἀλλοιῶς ὁ Παλαμᾶς, τὸν ὁποῖο δίκαια ἐκτιμοῦμε, ὑποβιβάζεται στὴ συνείδησί μας. Ὁ Παλαμᾶς

έξρει καλά ὅτι ὁ Καβάφης εἶνε μεγάλος, καὶ προκειμένου κανεῖς νὰ δώσῃ γνώμη γιὰ ἓνα μεγάλο, ἂν ὁ ἴδιος δὲν θέλει νὰ τὸν παραδεχτῆ, σιωπᾷ. Καὶ ὁ Παλαμᾶς θὰ ἐσιώπησε.

Δὲν φανταζόμαστε ὅτι «ἴκτετε με τὰ μάτια» τὸν κ. Χριστοφίδη νὰ μὴν ἐπιμένῃ ὅτι ἔχειρονόμησε «παρακλητικά» ν' ἀλλαχτῆ ἢ ὁμιλία ὅτι «ἐμουδίασε» (!) ὅτι ἔκαμε «ὄκνὸ κίνημα» (δηλαδή;); ὅτι «στάθηκε ὄρθιος γιὰ νὰ θέσῃ τέρμα στὴ συνάντησι».

Εἴμαστε τῆς γνώμης ὅτι ὁ Παλαμᾶς θὰ εἶχε τὸ σθένος νὰ δηλώσῃ σταθερὰ πὼς δὲν θέλει νὰ ἐξακολοθησῇ ἢ κούβεντα καὶ ἀποτελεσματικὰ νὰ τὴν σταματήσῃ...»

Ἄπ' τὴν ἔφημερίδα «Κλειώ», Καΐρου, (20 Ὀκτωβρίου 1926):

«... ὁ κ. Παλαμᾶς εἶπεν ὅτι ὁ κ. Καβάφης δὲν κάμνει ποιήματα, ἀλλὰ μᾶλλον «ρεπορτάζ», καὶ ὅτι μερικὰ ἀπὸ τὰ γραφόμενά του εἶναι μόνον σχεδιάσματα ποιημάτων, ὄχι ὅμως ποιήματα. Κατόπιν τούτου συζητεῖται ἂν ὁ κ. Καβάφης εἶναι ἢ ὄχι ποιητής; Διατὶ δὲν ξεφυλλίζονται καὶ μαργαρίται; Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὅτιδῆποτε καὶ ἂν λεχθῆ, θὰ παραμείνουν αἱ ἴδιαι γνώμαι καὶ ἡ ἴδια κατάστασις. Καὶ οἱ μὲν θὰ θεωροῦν τὸν Καβάφην Θεὸν τῆς ποιήσεως ἀνώτερον ἴσως καὶ τοῦ Παλαμᾶ, οἱ δὲ ὅτι δὲν ἔχει δικαιώματα ἐπὶ τοῦ τίτλου τοῦ ποιητοῦ...»

Ἄπ' τὸ ἑβδομαδιαῖο περιοδικὸ «Ἴσις» (23 Ὀκτωβρίου 1926):

«... Εἶναι ἀπίστευτον ὅτι ὁ κ. Παλαμᾶς ὁμίλησε πρὸς ἓνα ἀπλοῦν ἐπισκέπτην, μὲ τόσην ἀνεπιφύλακτον ἐλευθεροστομίαν διὰ τὸν κ. Καβάφην. Τοῦναντίον μετὰ πεποιθήσεως περιμένομεν ἐξ Ἀθηνῶν διάψευσιν, τῆς ὁποίας μάλιστα τὸ ὕφος διαβλέπομεν ἀπὸ τοῦδε δριμύτατον, ἀνάλογον πρὸς τὴν σπουδαιότητα, ἢ ὁποία εὐλόγως πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὰ λεγόμενα ἐνὸς Παλαμᾶ...»

Α. Γ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ